

Розвиток кримінального права України в період становлення державної незалежності

Гриценко О.Ю., курсант 3 юридичного факультету
ІКВС *Науковий керівник*: кандидат юридичних наук
Мицук І.П.

Дослідження стану науки кримінального права України після 1991 р. має безпосереднє значення як для кримінального законодавства так і для сфери правозастосування. Вивчення цього питання грає важливу роль у частині виявлення спірних позицій, «білих плям», недоліків в публікаціях, а також допомагає правозастосуванню ефективно відшукати в науковій літературі варіанти вирішення ситуації, породженої недоліками кримінального закону.

Виходячи із головних завдань кримінально-правової політики молодой Української держави - забезпечення незалежності, функціонування соціально-політичної та економічної систем, захисту особи, її благ та інтересів як основної цінності в процесі державотворення, кримінальне законодавство, яке існувало на зорі української незалежності, звісно, потребувало суттєвих змін та доповнень.

Процес пристосування кримінального законодавства УРСР до завдань незалежної України розпочався у перші місяці після підтвердження на Всенародному референдумі Акту про незалежність України. Вже у березні 1992 р. з Кримінального кодексу України були вилучені такі види покарань як заслання і вислання. В свою чергу, з прийняттям Закону України від 17 червня 1992 р. «Про внесення змін і доповнень до Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення і Митного кодексу України» внесення змін і доповнень у радянське кримінальне законодавство України набуло системно-регульованого характеру.

Не можна залишити поза увагою у процесі становлення України як незалежної, правової, демократичної держави, головною цінністю якої є життя людини, і введення 3 березня 1997 р. мораторію на виконання смертних вироків.

Слід відмітити, що в 90-х роках ХХ століття значна кількість вчених постійно працювала над критичним аналізом тогочасного кримінального законодавства, досліджувала його під кутом зору відповідності правовим реаліям. Вироблені теоретиками кримінального права положення і принципи розвитку вітчизняного кримінального права лягли в основу чинного Кримінального кодексу України, що був прийнятий 5 квітня 2001 року.

Варто вказати, що вперше на теренах Української держави кодексом було введено: відповідальність за навмисне доведення підприємства до банкрутства (фіктивне банкрутство), незаконну приватизацію державного і комунального майна шляхом заниження його вартості або використання підроблених приватизаційних документів; відповідальність за такі злочини проти громадського порядку і моралі, як проституція, примушення до зайняття проституцією або втягування до неї. При цьому, якщо раніше передбачалася відповідальність за звалтування тільки жінки, то тепер передбачена кримінальна відповідальність за подібні дії і стосовно чоловіків. Також не було включено норм про кримінальну відповідальність за образу або наклеп тощо.

Водночас у новому Кримінальному кодексі України залишилися недоопрацьованими ряд інститутів (наприклад, які стосуються кримінальних проступків, множинності злочинів). Це суттєво погіршує процес застосування кримінального закону, вимагає нових змін і доповнень. А, отже, - забезпечує подальший розвиток вітчизняного кримінального права. Це все дає підстави стверджувати, що Кримінальний кодекс України, прийнятий в 2001 році, став

позитивним відображенням демократичних змін у державі, однак постійний розвиток суспільства, поява нових тенденцій у структурі злочинності, виявлення в ході правозастосування окремих недоліків конкретних норм можуть викликати необхідність у змінах і доповненнях до нього. А законодавець, в свою чергу, не може допустити, щоб закон про кримінальну відповідальність відставав від потреб реального життя, і очевидно, що усуватиме недоліки в процесі законотворення.

Запобігання маргінальним явищам, пов'язаним з ювенальною злочинністю

Джужа А.О., кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ІКВС

Попередження маргінальних (фонових) негативних соціальних явищ в молодіжному середовищі слід розглядати як ранній етап, спосіб профілактики ювенальної злочинності. Маргінальний (від лат. тащо - край, межа) - знаходиться на межі двох середовищ; людина опинилася за своїм становищем поза певного соціального прошарку (маргінальна особистість, маргінал). Фонові - негативні соціальні явища, пов'язані зі злочинністю, такі як пияцтво, алкоголізм, наркоманія, бродяжництво, проституція.

В узагальненому варіанті можна розглядати загальні, спеціальні та індивідуальні профілактичні заходи.

До загальних заходів ми можемо віднести:

створення матеріальної бази для підвищення життєвого рівня населення, зміцнення інституту сім'ї, зниження безробіття;

організація дозвілля дітей та підлітків за державної та приватної підтримки, розвиток спорту;

здійснення контролю за поведінкою неповнолітніх у місцях масового відпочинку, за дотриманням правил реалізації спиртних напоїв та тютюнових виробів, заборони на їх продаж підліткам;

морально-правове виховання неповнолітніх [1], читання циклу лекцій, бесід в правових клубах, кінотеатрах, молодіжних аудиторіях за участю фахівців (юристів, психологів, соціологів);

проведення у всіх облікових закладах диспансеризації учнів і студентів з метою раннього виявлення хронічних захворювань на ґрунті вживання спиртних напоїв, наркотиків;

розробка форм контролю за використанням Інтернету дітьми та підлітками; вдосконалення роботи правоохоронних органів, підвищення їх ролі з виявлення дорослих осіб, які схиляють неповнолітніх до вживання наркотиків і спиртних напоїв, заняття бродяжництвом, жебрацтвом, проституцією, утримують пригони.

До спеціально-кримінологічних заходів відноситься розробка комплексних цільових програм з профілактики правопорушень і бездоглядності неповнолітніх, де ставляться конкретні завдання, визначаються терміни і виконавці, виділяються ресурси. Серед заходів слід виділити:

цільові програми «Канікули», «Ні наркотикам», «Відпочинок у літку»; створення і зміцнення матеріальної бази за місцем проживання; організацію відпочинку дітей та підлітків у літку; цільові рейди «Двір», «Парк», «Вокзал», «Безпритульник» [2];